

Zergak eta komunitatea

- Jarduera honetan, zergez eta mezenasgoaz arituko gara podcast batean esandakoetatik abiatuta.
- Ahozkoaren ulermena, lexikoa eta iritzien adierazpena landuko ditugu, baita zenbat eta... orduan eta... erako konparazio-egiturak ere.

ChatGPT

Entzun aurretik

BAKARKA

1. Zergei buruz, zer dakizu?

Gaian sartzeko, saia zaitez galderei erantzuten podcasta entzun aurretik.

1. Zer dira zergak?

2. Nork ordaintzen ditu? Nori?

3. Zer egiten da zergetan bildutako diruarekin?

4. Zer egingo zenuke zuk diru horrekin? Gizarteko zer alor sustatzeko erabiliko zenuke?

5. Aipatu ezagutzen dituzun zerga batzuk:

Ariketa zuzentzeko, elkartu hirunaka, eta alderatu erantzunak taldekideekin. Saiatu erantzunak adosten, eta, beharrezkoa bada, jo Wikipediara. Partekatu erantzunak talde handian. Erantzun-proposamenak 10. orrialdean daude.

TALDEAN

Elkartu hiruak eta lotu hitzak eta definizioak. Komentatu zein den, zuen ustez, bien arteko desberdintasun nabariena.

A) Enpresa edo *sponsor* batek kirol edo eta kultura-ekitaldietako gastuak, osorik edo zati batez, bere gain hartzei esaten zaio, ekitaldian bertan enpresak bere produktuari edo irudiari buruzko publizitatea egitearen truke.

1. MEZENASGOA
2. BABESLETZA

B) Artista, idazle edo zientzialariei, beren lana egin dezaten, ematen zaien babesak da. Laguntza ematen duena pertsona edo erakunde aberats eskuzabala da.

Taldean berean zaudetela, adierazi zuetako bakoitzak zer euskal proiektu edo ekimen (artearen, kulturaren edo kirolaren mundukoa) finantzatzeko zenuket.

Ariketa zuzentzeko, alderatu zuen erantzunak gainerako taldekoekin, eta saiatu zalantzak argitzen. Erantzun zuzenak 10. orrialdean daude.

2. Lexiko interesgarria ikasiko dugu

BAKARKA

Esaldi hauetan agertzen diren kontzeptuak jarraian entzungo duzun testutik atera ditugu. Irakurri arretaz, eta saiatu letra lodiko hitzak hurrengo orrialdeko definizioekin lotzen, adibidean bezala.

1. **Errenta-aitorpena** urtero egin behar dugu maiatza-ekaina inguruan.
2. Nafarroako elizek ez dute ordaindu beharko ondasun higiezin **zerga**.
3. **Zeharkako zergak** ordaintzea errazagoa da ordaindu beharreko zenbatekoak txikiagoak izaten baitira zerga zuzenenekoak baino.
4. Langile autonomoek **zerga zuzenak** ordaindu behar dituzte hilero beren irabazien arabera.
5. Aurten nire **diru-sarrerak** hazi dira, lanordu gehiago egin ditudalako.
6. Unibertsitateko ikasketengatik hartu nuen **zorra** ordaintzen ari naiz oraindik.
7. Dendako **mozkinak** handitu dira udan bisitari gehiago izan ditugulako.
8. Aitona-amonek bi **higiezin** dituzte alokairuan: bata mendian eta bestea kostaldean.
9. Gure birraitonak dio lehen herriko jendeak uzta guztitik **hamarrena** elizari ematen ziola.

Errenta-aitorpena

Zergak

Zeharkako zergak

Zerga zuzenak

Diru-sarrera

Zorra

Mozkina

Higiezinak

Hamarrena

Pertsona fisiko edo juridiko jakin batek ordaindu behar dituen zergak, eskuratutako errenta, irabazia edo ondarea zuzenean zergapetzen dituen.

Norbaitek beste norbaiti zerbait itzultzeko edo ordaintzeko duen betebeharra.

Zerga-mota bat izan zen, zerbaiten ehuneko jakin bat, erlijio-erakunde bati edo gobernuari egiten zitzaion nahitaezko ekarpen gisa ordaintzen zena.

Lurrari atxikirik dauden ondasunak dira, hala nola lursailak, orubeak, etxeak, lantegiak eta, oro har, mugitu ezin daitezkeen gauzak.

Pertsona juridiko batek gobernu-erakundeei ordaindutako zergaren zenbatekoarekin lortutako diru-sarrerak kalkulatzeko dituen dokumentua da.

Eragiketa edo jarduera ekonomiko batean lortzen den etekina da.

Irabazia, edo erakunde batek epe jakin batean lortzen duen kontsumo edo aurrezki-aukera; normalean, dirutan adierazten da.

Herritarrek nahitaez ordaindu behar dituzten zenbatekoak, gastu publikoei erantzuteko.

Bitartekari batek (saltzaileek, profesionalek, enpresek) beste bati (erosleei) kobratu eta gero, zerga-administrazioari ordaindu behar dizkion zergak dira.

Ariketa zuzentzeko, alderatu zure erantzunak ikaskide batenekin, eta saiatu zalantzak argitzen. Erantzun zuzenak 10.-11. orrialdeetan daude.

BAKARKA

Entzun bitartean

3. Zer kontatu digute irratsaioan?

Entzun arretaz *Oroimen Histerikoa* podcasta, eta aukeratu galderen erantzun zuzenak.

[Oroimen Histerikoa](#)

1. **Florentziako 1427ko zerga-sistemak zergatik hautsi zuen Erdi Aroko zerga-logika?**
 - a) Sistema berriak errentaren arabeko zerga zuzena ezarri zuelako.
 - b) Zerga berria lurren jabeei baino ez zitzaielako ezarri; Erdi Aroan, denek ordaintzen zuten.
 - c) Zerga berriak ondasun guztien konfiskazioa zekarrelako, inor kexatzen ez bazen, behintzat.
2. **Zer nolakoa zen sistema herritarren parte-hartzeari dagokionez?**
 - a) Herritarrek sisteman parte har zezaketen zergaren inguruko eskariak eta argibideak eginez.
 - b) Herritarrek ezin zuten sisteman parte hartu; ordaindu besterik ezin zuten egin.
 - c) Herritarrek kexak jar zitzaizkien asko ordaintzea egokitzen bazitzairen.
3. **Zein lotura dago errenta-aitorpenaren eta mezenasgo artistikoaren artean?**
 - a) Errenta-aitorpenak debekatzen zuen ondasunak arte-proiektuetan inbertitzea; medikitarrek baimena zuten erregearen familiakoak zirelako.
 - b) Zergari esker, aberatsei salbuespen fiskalak egiten zizkieten arte-proiektuetan ondasunak inbertituz gero.
 - c) Errenta-aitorpenari esker, aberatsenek higiezinengatik bakarrik ez, arte-lanengatik ere zerga ordaindu behar izan zuten.

Ariketa zuzentzeko, alderatu zure erantzunak beste ikaskide batzuenekin, eta saiatu horiek adosten. Erantzun zuzenak 11. orrialdean daude.

TALDEAN

4. Gako-hitzak eta laburpena

Entzun berriz *Oroimen Histerikoa* podcasta; beharrezkoa bada, irakurri transkripzioa, eta aukeratu laburpen egokia idazteko gako-hitzak. Ondoren, gako-hitz horiek erabilita, idatzi laburpena.

Gako-hitzak testu bateko oinarritzko kontzeptuak edo termino garrantzitsuenak dira, gaia eta mamia nolabait adierazten dituztenak. Erabilgarriak dira testuen laburpenak egiteko zein ahozko azalpenen gidoiak egiteko.

Gako-hitza	Adierazi nahi duena
XV. mendea Quattrocentoa	Florentzian errenta-aitorpena sortu zen garaia da. Mugarri izan zen: Erdi Aroko zerga-sistema hautsi zen.

BAKARKA

LABURPENA:

Alderatu hautatutako gako-hitzak eta osatutako laburpena 11. orrialdeko zuzenketa-orrietan proposatutakoarekin. Komentatu talde handian ea ideia nagusiak ondo jaso dituzun eta gako-hitzak hautatzeak lagundu dizun laburpena egiterako.

BAKARKA

5. Erreparatu hizkuntza-edukiei

Konparaketa bat egiteko, honako esaldi hau erabili dute podcastean:

“... Alegia, **zenbat eta** errenta edo mozkin handiagoa, **orduan eta gehiago** ordaindu behar zuten hiritarrek.”

Erreparatu arretaz esaldiari, eta erantzun galderei.

1. Zeintzuk dira esaldian konparatzen diren elementuak?
2. Zer harreman dago haien artean?

Erantzun zuzenak 11. orrialdean daude.

Entzun ondoren

TALDEAN

6. Gramatika-detektibeak

Segidan, konparaziozko egiturak aztertuko ditugu. Elkartu binaka eta esan zein den zuzena eta zein okerra. Esaldia okerra bada, eman forma zuzena. Ondoren, aztertu forma zuzenak eta erantzun ondorioak ateratzeko galderei.

1. Zenbat eta gehiago ikasi, hainbat eta nota hobe izango dugu.
2. Zenbat eta azkarrago ibili, orduan eta lehenago helduko gara.
3. Gero eta gehiago hitz egiten du, hainbat eta gutxiago ulertzen diot.
4. Zenbat eta gehiago lan egin, gehiago eta arrakastatsuagoa izango da ekimena.
5. Gero eta zailagoa izan proiektua, orduan eta interesgarriagoa iruditzen zait.
6. Gero eta nekatuago egon, gero eta gutxiago kontzentratzen naiz.
7. Gero eta gutxiago lo egiten dut eta nekatuta nago.
8. Zenbat eta gehiago irakurri, gero eta gehiago gustatzen zait literatura.
9. Gero eta gorago igo, gero eta handiagoa da kolpea.

Erantzun zuzenak 11. orrialdean daude.

Ondorioak ateratzeko galderak:

- **Zenbat eta...** egiturako zein bi aukera dira zuzenak?
a) Zenbat eta... _____
b) Zenbat eta... _____
- Zer adierazten du **gero eta ...-ago** egiturak?
- Konbinatu al daitezke **zenbat eta...** eta **gero eta ...-ago** egiturak konparaketa egiteko?

KONPARAZIOZKO EGITURAK

ZENBAT ETA ...-AGO, ORDUAN ETA ...-AGO ZENBAT ETA ...-AGO, HAINBAT ETA ...-AGO

Egitura hau elkarrekin erlazionatuta dauden osagai biren arteko konparazioak egiteko erabiltzen da; hau da, lehen osagaiak bigarreanean eragiten duenean.

Zenbat eta gehiago ikasi, orduan eta gutxiago dakit.

Zenbat eta azkarragoa izan, hainbat eta errazago gainditzen dira azterketak.

Lehen osagaian aditz laguntzailea ezabatu egiten da, eta bere ordeaz aditz-partizipioa (ikasi, esan...) erabiltzen da. Bigarren osagaian ere maiz ezabatzen da aditza.

Egitura hori, ordea, askotan beste honekin nahastu ohi dugu:

GERO ETA ...-AGO

Egitura hori konparazio-osagaien arteko aldea denboraz areagotu egiten dela adierazteko erabiltzen da.

Ez zaude urduri? Ni gero eta urduriago nago

Eta hauxe izan ohi da **OHIKO AKATSA:**

***Zenbat eta beranduago, gero eta okerrago. (Oker)
Zenbat eta beranduago, orduan eta okerrago. (Zuzen)
Zenbat eta beranduago, hainbat eta okerrago. (Zuzen)**

ZUBIRI Ilari eta Entzi, *Euskal gramatika osoa*. 2000, Didaktiker.

Oharrak:

TALDEAN

CROWDFUNDINGA: Finantzaketa kolektiboa da, pertsona edo erakunde batek dirua edo bestelako baliabideak biltzeko egiten den finantzaketa-mota. Pertsona edo erakunde batek duen proiektu edo ideia bat gauzatzeko egiten da, Internet bidez gehienbat.

7. Mezenasgo modernoa edo *crowdfunding*a

Hirunaka elkartu eta sartu *Itsulapikoa* webgunean, aztertu webgunean abian diren proiektuak. Hautatu diruz laguntzeko moduko proiektu bat, interesgarria iruditzen zaizuen, eta bete beheko fitxa. Baina ADI!, baldintza bat bete behar duzue: argudioetan, konparaziozko egiturak txertatu beharko dituzue.

[itsulapikoa](https://itsulapikoa.eus)

- ADIBIDEA: **Gure memoria, gure ahoa dokumentala**

ARGUDIOAK: Gero eta gehiago entzuten ditugu memoria historikoaren aldeko ekimenak, eta **Gure memoria, gure ahoa** proiektua ezinbestekoa iruditzen zait. Zenbat eta testigantza gehiago jaso, orduan eta hobeto ulertuko dugu gure iragana. Izan ere, gero eta argiago daukat memoria kolektiboa indartu behar dugula herri gisa hazteko.

- PROIEKTUAREN IZENA: _____
- EZAUGARRI NAGUSIAK: _____

- ARGUDIOAK:

TALDEAN

Orain, egin hautatutako proiektuaren ahozko aurkezpena gainerako ikaskideei eta argudiatu zergatik eman beharko geniokeen dirulaguntza. Egizue gidoia eta erabili gako-hitzak zer esan nahi duzuen gogoratzeko.

GAKO-HITZAK:

timur-shakerzianov-Oc7W6FEArJs-unsplash

Azkenik, 3, 2 eta 1 puntu izango dituzu ikaskideek proposatutako proiektu onenei emateko: onenari, 3 puntu; bikainari, 2 puntu; eta txukunari, 1 puntu.

● **3 PUNTU**
onena!!

● **2 PUNTU**
bikaina!!!

● **1 PUNTU**
txukuna!

Gehitu puntuak, eta egin ekarpena gehien lortu duen proiektuari!

ERANTZUNAK

1. Zergei buruz zer dakizu?

Zer dira zergak?

Herritarrek nahitaez ordaindu behar dituzten zenbatekoak, gastu publikoei erantzuteko.

Nork ordaintzen ditu? Nori?

Herritarrek. Gobernuari.

Zer egiten da zergetan bildutako diruarekin?

Erakunde eta zerbitzu publikoak finantzatzen dira.

Hitzak eta definizioak:

A) BABESLETZA: Enpresa edo *sponsor* batek kirol edo eta kultura-ekitaldietako gastuak, osorik edo zati batez, bere gain hartzeari esaten zaio, ekitaldian bertan enpresak bere produktuari edo irudiari buruzko publizitatea egitearen truke.

B) MEZENASGOA: Artista, idazle edo zientzialariei, beren lana egin dezaten, ematen zaaien babesak da. Laguntza ematen duena pertsona edo erakunde aberats eskuzabala da.

2. Lexiko interesgarria ikasiko dugu

ERRENTA-AITORPENA: Pertsona juridiko batek gobernu-erakundeei ordaindutako zergaren zenbatekoarekin lortutako diru-sarrerak kalkulatzeko dituen dokumentua da.

ZERGAK: Herritarrek nahitaez ordaindu behar dituzten zenbatekoak, gastu publikoei erantzuteko.

ZEHARKAKO ZERGAK: Bitartekari batek (saltzaileek, profesionalek, enpresek) beste bati (erosleei) kobratu eta gero, zerga-administrazioari ordaindu behar dizkion zergak dira.

ZERGA ZUZENAK: Pertsona fisiko edo juridiko jakin batek ordaindu behar dituen zergak, eskuratutako errenta, irabazia edo ondarea zuzenean zergapetzen dituenak.

DIRU-SARRERAK: Irabazia edo erakunde batek epe jakin batean lortzen duen kontsumo- edo aurrezki-aukera; normalean, dirutan adierazten da.

ZORRA: Bi pertsonaren edo entitatearen artean dagoen ordaindu beharreko konpromisoari egiten dio erreferentzia.

MOZKINAK: Eragiketa edo jarduera ekonomiko batean lortzen den etekina da.

HIGIEZINAK: Lurrari atxikirik dauden ondasunak dira, hala nola lursailak, orubeak, etxeak, lantegiak eta, oro har, mugitu ezin daitezkeen gauzak.

HAMARRENA: Zerga-mota bat izan zen, zerbaiten hamarrena, erlijio-erakunde bati edo gobernuari egiten zitzaion nahitaezko ekarpen gisa ordaintzen zena.

3. Zer kontatu digute irratsaioan? 1a; 2a; 3b

4. Gako-hitz posibleak: Zergak, Errenta-aitorpena, Florentzia, Catastro, Zerga progresiboa, Mezenazgoa, Medicitar familia.

Laburpen proposamen bat:

Errenta-aitorpena Florentzian sortu zen 1427an, zerga progresiboa ezarri zuten, gaur egun bezala, eta aringarriak ere ezarri zituzten higiezin eta artelanen gainean. Hori dela-eta Italian arteak garapen handia izan zuen Quattrocentoan, Medicitarrek bezalako familia boteretsuek mezenazgoaren bidez garaiko hainbat artista diruz lagundu baitzituzten.

5. Erreparatu hizkuntza-edukiei

Zeintzuk dira esaldian konparatzen diren elementuak?

1. Errenta edo mozkina 2. zenbat ordaindu behar duten heritarrek

Zer harreman dago haien artean? lehen elementuak bigarreanean eragiten du.

6. Gramatika-detektibeak

1. zuzena; 2. zuzena; 3. okerra; 4. okerra; 5. okerra; 6. okerra; 7. zuzena; 8. okerra; 9. okerra.

Forma zuzenak:

3. Zenbat eta gehiago hitz egin, hainbat eta/orduan eta gutxiago ulertzen diot.
4. Zenbat eta gehiago lan egin, hainbat eta/orduan eta arrakastatsuagoa izango da ekimena.
5. Zenbat eta zailagoa izan proiektua, orduan eta interesgarriagoa iruditzen zait.
6. Zenbat eta nekatuago egon, hainbat eta/orduan eta gutxiago kontzentratzen naiz.
8. Zenbat eta gehiago irakurri, hainbat eta/orduan eta gehiago gustatzen zait literatura.
9. Zenbat eta gorago igo, hainbat eta/orduan eta handiagoa da kolpea.

Ondorioak ateratzeko galderak

- **Zenbat eta... egiturako zein bi aukera dira zuzenak?**

- a) Zenbat eta... orduan eta
- b) Zenbat eta... hainbat eta

- **Zer adierazten du gero eta ...-ago egiturak?**

Egitura hori konparazio-osagaien arteko aldea denboraz areagotu egiten dela adierazteko erabiltzen da.

- **Konbinatu al daitezke zenbat eta... eta gero eta ...-ago egiturak konparaketa egiteko?**

Ez, ezin da.

HIZTEGI LAGUNGARRIA

Zeharkako zergak. Pertsonen ondasunen edo zerbitzuen kontsumoari ezartzen zaizkie. Gaur egun, BEZa da ezagunena (Balio Erantsiaren gaineko Zerga).

Hamarrena. Zerga-mota bat izan zen, gazteleraz “diezmo” deitua, euskaraz “hamarrena” edo “dextema”. Zerbaiten hamarrena da, erlijio-erakunde bati edo gobernuari egiten zaion ekarpen edo nahitaezko zerga gisa ordaintzekoa.

Higiezinak. Eraikinak, etxeak.

Errenta. Mozkina edo irabazia.

Mozkina. Onura, probetxua edo irabazia.

Arintzea. Onura, probetxua edo irabazia.

Mezenasgoa. Artista, idazle edo zientzialariei ematen zaien babesak da, beren lana egin dezaten. Laguntza ematen duen pertsona edo erakunde aberats eskuzabala mezenasa da.

TRANSKRIPZIOA

Esataria 1. ... baina errenta-aitorpena berriagoa da; XV. mendekoa da. Florentzian sortu zen; beraz, Quattrocentoan, zehazki 1427an, ze urte horretan Castato (katasstro) izeneko erregistroa ezarri zuten lurren jabetza kontrolatzeko, eta, erregistro horretan oinarrituta, historian lehen aldiz, esan bezala, errentaren gaineko zerga ezarri zuten; eta, modu horretan, Erdi Aroko zerga-sistema hautsi zuten, zeren aro horretan, Erdi Aro osoan, zerga guztiak zeharkakoak ziren. Eta, zerga berri horren arabera, errentaren gaineko zerga horren arabera, Florentziako familia-buru guztiek hiru urtean behin errenta-aitorpen modukoa egin behar zuten; hau da, beren ondasunei buruzko txosten bat aurkeztu behar zuten, eta, txosten horretan, familiaren diru-sarrerak, jabetzak eta zorrak jaso behar zituzten, eta familiaren kide-kopurua orain bezala ere kontuan hartzen zen. Baina, orain, gaur egun ez bezala, eta igual garai horretan oraindik esperimendu berria zelako, beharbada, zergapekoek, ordaintzaileek, errenta-txosten horietan, kexak, eskaera pertsonalak eta iradokizunak egiteko aukera zuten. Imajinatu gaur egun horrelako aukera izango balitz!

Esataria 2: Denok idazteko?

Esataria 1: Bai, bai.

Esataria 2: Seguru —orain dela zenbat urte esan duzu, 500?—...

Esataria 1: Bai.

Esataria 2: ... Elizak zerbait eramango zuela hortik...

Esataria 1: 600 urte, 598.

Esataria 2: ... Seguru hori ez dela aldatu, egongo zela karratutxoren bat...

Esataria 1: Elizak bere diezmoa (hamarrena)...

Esataria 2: ... nolabait aterako zuen zerbait.

Esataria 1: Eta zerga progresiboa zen, ez? gaur egun bezala. Alegia, zenbat eta errenta edo mozkin handiagoa, orduan eta gehiago ordaindu behar zuten hiritarrek. Eta salbuespenak edo arintzeak ere hasieratik jarri zituzten; esaterako, higiezin gainean edo artelanen gainean. Eta horrek badakigu garrantzi handia izan zuela, ez? arteak italiar Quattrocentoan, ez? Eta, besteak beste, mezenasgoak artistei eman zielako, ez?, ba hori, aukera ekonomikoa beren artea-edo garatzeko. Eta Florentzia izan zen mezenasgoa hedatu eta arteak esan nahi zuen hiri nagusietako bat, nagusiena (nagusia) esango genuke, eta medicitarrak, hiriko familia boteretsueneko kideek hau da...

Esataria 2: ... Eta aberatsenetakoak.

Esataria 1: Bai, eta boteretsuenak, boterea beraien (haien) esku zegoen. Horretan ere nabarmendu ziren, eta, besteak beste, Michelangelo Buonarroti, Donatello eta Fra Angelico diruz lagundu zituzten.